ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 99, Aralık 2019, s. 81-91

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.39548>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
23.10.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.12.2019

Doç. Dr. Hatice DEMİRBAŞ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
hatice.demirbas@hbv.edu.tr

İNSANLAR NEDEN ESTETİK MÜDAHALELERE YÖNELMEKTEDİR? GERİSİNDEKİ GÜDÜLENME

Öz

Estetik cerrahi; cerrahi ve tıbbi teknikler aracılığıyla kişinin fiziksel görünüşünün korunması, yenilenmesi veya geliştirilmesi ile ilgilidir. Estetik cerrahi girişim isteği son on yılda daha da artmıştır. Estetik cerrahideki teknolojik gelişmelerle, birçok kişi fiziksel görünümünü değiştirmek için olası bir seçenek olarak estetik cerrahiye düşünmeye ve kabul etmeye istekli hale gelmiştir. Estetik cerrahi hastalarının psikolojisi ile ilgili çalışmalar 1960'lardan bugüne kadar devam etmektedir. Gerçekleştirilen en fazla ilk üç estetik cerrahi işlem; yağ aldırma (lipoplasti), meme büyütme ve göz kapağı estetiği (blefaroplasti) dir. En fazla gerçekleştirilen cerrahi dışı işlem botoks enjeksiyonudur. Ayrıca, kimyasal peeling, cilt soyma (mikrodermabrazyon), lazer, epilasyon ve estetik varis tedavisi (skleroterapi) belirtilmektedir. Hastaların cerrahi işlem yaptırmak isteğinin gerisinde yer alan en yaygın motivasyonlarda Beden Biçimsizlik Bozukluğu (BBB), beden imgesi, benlik saygısı, güzel/genç/çekici görünmek, yeme bozuklukları, yaşamdan memnuniyetsizlik, rekabet duygusu ve alay konusu olma gibi psikolojik, duygusal ve sosyo-kültürel faktörlerin etkileşimi rol oynamaktadır. Estetik hastaların sahip olduğu güdülenme faktörlerinin daha iyi anlaşılması, sağlık hizmeti verenlerin bu hasta popülasyonuna en üst düzeyde hizmet vermesini sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Estetik cerrahi, plastik cerrahi, kozmetik cerrahi, beden biçimsizlik bozukluğu, güdülenme

WHY DO PEOPLE DESIRE AESTHETIC INTERVENTIONS? MOTIVATION BEHIND ON

Abstract

Plastic surgery is concerned with the maintenance, renewal or improvement of a person's physical appearance through surgical and medical techniques. The desire for cosmetic surgery has increased in the last decade. Many people have become willing to consider and accept aesthetic surgery as a possible option to change their physical appearance with the technological advances in an aesthetic surgery,. Studies about the psychology of aesthetic surgery patients have been continuing since the 1960's. The most three aesthetic surgical procedures are fat lipoplasty, breast augmentation and blepharoplasty. The most common non-surgical procedure is botox injection. Also, it is stated that chemical peeling, skin peeling (microdermabrasion), laser, hair removal and aesthetic varicose veins treatment (sclerotherapy) are non-surgical procedures. The most common motivations behind the desire of the patients to undergo surgical procedures are interaction of psychological, emotional and socio-cultural factors such as Body Dysmorphic Disorder (BDD), body image, self-esteem, looking beautiful / young / attractive, eating disorders, dissatisfaction with life, feeling of competition and derision. A better understanding of the motivation factors of aesthetic patients will enable to provide the highest level of service for this patient population by healthcare providers

Keywords: Aesthetic surgery, plastic surgery, cosmetic surgery, body dysmorphic disorder, motivation

GİRİŞ

Estetik cerrahi; cerrahi ve tıbbi teknikler aracılığıyla kişinin fiziksel görünüşünün korunması, yenilenmesi veya geliştirilmesi ile ilgilidir. Milyonlarca insan, özellikle kadınlar estetik cerrahiye ve cerrahi dışı işlemleri tercih etmekte ve bu uğurda çok fazla miktarlarda para harcamaktadırlar. Tüm ülkelerde ameliyat sayıları her yıl azalmakta ve cerrahi dışı estetik müdahaleler artmaktadır. Çünkü günümüz koşullarında iyileşmeyi bekleyecek vaktimizin olmadığı dile getirilmektedir. Riskleri sevmemekte, hızlı yaşamakta ve sonuçları beklemek istememekteyiz. Bu da cerrahi dışı estetik müdahalelerin tercih edilmesinde etkili olmaktadır. Ayrıca yaşlanma süreci yavaşladığı için ameliyatlara olan ihtiyaç yaş ilerledikçe ortaya çıkmaktadır. 45-50 yaşından önce gençleşmeyle ilgili ameliyat kolay kolay gündeme gelmediği bildirilmektedir (www.hurriyet.com.tr).

Uluslararası Estetik Plastik cerrahi topluluğu 2015'ten itibaren 2016 yılında, dünyada hızla yükseliş gösteren Labiaplastinin (vajina daraltma) % 45'lik bir artış gösterdiğini saptamışlardır. Bunu %29'luk bir artışla yağ transferi ile alt bedeni kaldırma ve meme büyütme izlemektedir. Yağ transferi ile üst bölgeyi kaldırma ve meme büyütme %22 artış gösterirken kalça kaldırma %20 oranında artmıştır. Buna karşılık meme büyütme tüm cerrahi işlemlerin %15.8'ini oluştururken dünyanın en popüler kozmetik işlemi olmaya devam etmektedir. Ardından yağ aldırma (%14), göz kapağı ameliyatı (%12.9), Rinoplasti (%7.6) ve Abdominoplasti (%7.4) gelmektedir. 2016 yılında en az uygulanan kozmetik cerrahi işlem sayısındaki en büyük düşüşü

(%28) ile penis büyütme olmuştur. Dünyada en popüler cerrahi olmayan botoks enjeksiyonu sayısı 4.627.752 ile son 12 ayda %7 artış ile birinci sırada olmaya devam etmektedir. Bu topluluğun verilerine göre 2017 yılında Türkiye’de 1200 estetik ameliyat olduğu ve bu oranın ameliyatların %2.8’ini oluşturduğu aktarılmaktadır (www.isaps.org).

Kadınların 2016 yılında dünya genelinde %86.2 veya 20.362.655 adet kozmetik işlemlere olan talebi olmuştur. Kadınlar tarafından talep edilen en popüler beş işlem; meme büyütme (silikon implant), yağ aldırma, göz kapağı ameliyatı, karın germe veya göğüs kaldırmadır. 2016 yılında erkekler ise dünya genelinde 3.264.254 işlem ile kozmetik hastaların %13.8’ini oluşturmuşlardır. Erkeklerin talep ettiği ilk beş kozmetik işlem; göz kapağı ameliyatı, göğüs küçültme, burun ameliyatı, yağ aldırma ve saç ekimidir (www.surgery.org).

Bu kadar sayısı artan ve tercih edilen estetik müdahalelerin uygulanması kararında fiziksel, psikiyatrik ve psikososyokültürel faktörler ile medya birlikte rol oynamaktadır. Alan yazın incelendiğinde estetik ve estetik dışı müdahalelere yol açan güdülenme faktörleri aşağıdaki gibidir.

1. Genç/ Güzel/Çekici görünmek

İnsanlar vücutlarının göğüs, burun, dudak ve yüz çizgileri gibi (bunlar en fazla estetik müdahale yapılan beden bölgeleri) bir kısmının başkaları tarafından daha çekici görünmesini istemektedirler. İnsanlar, cazibenin toplumsal ideallerine uyacak şekilde görünüşlerini değiştirmek istemektedirler. Kendilerini, gerçekçi olmayan bir şekilde, medya tarafından tasvir edilen güzelliğin kültürel idealleri ile kıyaslamaktadırlar. Toplumun yalnızca küçük bir kısmı bu standardı karşıladığından, bireyleri gerçekçi olmayan hedefler peşinde koşmaya itmektedir (www.psychologytoday). Toplum, bireylerin görünümü konusunda artan şekilde daha çok cerrahi girişim için güdülenme oluşturmaktadır. İnsanların özellikle göz kapağı estetiği ve yüz germe operasyonları yaptırmasının gerisinde genç ve çekici görünme isteği yatmaktadır (Sarwer ve Crerand, 2004). Genital cerrahi girişim yaptıranların gerisinde güzel görünmek isteği yatmaktadır (Özer vd., 2018). Bu işlemi yaptırmak istemede “Fiziksel veya pratik nedenlerden dolayı” dar kot giyen kadınların rahatsızlık yaşadığı, genital bölgenin mayo, iç çamaşırları, tayt veya yoga pantolonlarıyla görülebilmesi etkili olmaktadır (Kalaaji vd., 2018). İsraili kadınlarda meme büyütme girişiminde; görünüşünü ve cinselliğini iyileştirme arzusu, sosyal statü ve iş durumunu iyileştirmekten daha belirgin olduğu bulunmuştur (Sherf vd., 2018). Amerikan Plastik Estetik Cerrahi Derneği Başkanı Dr. Renato Saltz, kişilerin estetik ameliyatlara en son yenilikler ile kendilerini daha iyi görünmek ve daha iyi hissetmek için başvurduklarını bildirmektedir (www.surgery.org). Özellikle günümüzde erkekler kendilerinden çok genç sevgililer veya eşleri ile birlikte olduklarından mutlaka genç gözükmek ve estetik müdahalelerle on-on beş sene önceki haline dönmek istemektedirler (www.on5yirmi5.com).

İnsanlar kaza, doğum kusuru, hastalık veya savaş yarası yüzde/bedende sevmediği özelliklerini değiştirmeye çalışmaktadırlar (www.webmd.com). Yaşlı görünenler genç görünmek için sevmediği yönünü değiştirmektedir. Ancak yapılan bir çalışmada burun ameliyatı olan Koreli yaşlı erkek ve kadınların eğer riski olmasa ameliyat olmayacaklarını, görünümlerini daha iyi göstermeye ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir (Hong vd., 2015).

2. Medyanın etkisi

“İdeal kadın” tasviri zamanla medyanın da etkisiyle önemli ölçüde değişmiştir. 20. yüzyılın başlarında ideal kadın tasviri; yuvarlak, dolu bir figür, daha iri göğüsleri ve kalçaları olan ince

bir beden yapısı olan kadın iken zamanla bu tasvir değişmiş; bel ve kalçaları küçülmüş, göğüsleri büyümüş, ince ve kaslı bir beden yapısı ön plana çıkmıştır (Sarwer vd., 2004). Günümüzde moda, sağlık ve güzellik dergileri, sosyal medya, televizyonlar, reklamlar, bilbordlar, sinemalar ve müzik gibi kitle iletişim araçları ideal kadınların neye benzeyeceği konusundaki imajlar çizmektedirler. İdeal kadınların sayısı toplumda çok az olmasına karşılık, ünlüler aracılığı ile etkilenen kadınlar onlar gibi olmak istemektedirler. Medya bir çeşit baskı yaparak, insanların onlar gibi olunması yönünde bir güdülenme oluşturarak cerrahi veya cerrahi dışı müdahalelere başvurulmaktadır (Chopan vd., 2019; Haas vd., 2008; Timberlake vd., 2018). Özellikle medyada kadın programları, talkshowlar ve magazine programları, estetik cerrahiye cazip hale getirmektedir (Crockett vd., 2007; Sarwer ve Crerand, 2004). Bir çalışmada medyanın %39.7 etkisi olduğu belirlenmiştir (Kalaaji vd., 2018). Diğer taraftan medyanın estetik cerrahi sayısını artırmadığı, buna karşılık estetik müdahaleler hakkında farkındalık yarattığı da tartışılmaktadır. Bu doğrultuda Sarwer ve diğerleri (2003), güzel görünme konusundaki farkındalığın artması ile görünümelerini değiştirmek isteyip cerrahi işlemlere başvuran kişilerin sayısının arttığını belirtmişlerdir.

3. Rekabet duygusu

Estetik cerrahlar; kadınların, yakın çevresinde güzel bir kadın olduğu zaman rekabet yaşadığını belirtmektedirler (Şaylan, 2017) Bu durum acaba kadınların başka bir kadınla rekabet edebilmek için mi estetik ameliyat olmak istediği sorusunu akla getirmektedir. Bu sorunun cevabına estetikçiler, çok güzel bir kızın bile daha güzel olmak istediği için estetik girişimlere başvurmasını örnek olarak göstermektedirler. Estetik müdahalelere başvuranların bir kısmı kendileri istediği için bu işleme başvururken, bir kısmı ise başkaları için bu işleme başvurmaktadır. Bu kişiler, eşleri veya birlikte olduğu kişileri memnun etmek veya aldatıldığı için bu işlemi yaptırmaktadırlar. Yapılan araştırmalarda eşinden ayrılan kadınların kozmetik cerrahi işlemlerine özellikle meme büyütme operasyonu ile yağ aldırma (liposuctiona) daha fazla ilgi gösterdikleri belirlenmiştir. Son zamanlarda metroseksüel erkeklerin moda olması ile erkekler de estetik müdahaleler yaptırmakta ve estetik ürünler kullanılmaktadırlar. Erkeklerden kendilerinden çok daha genç olan kadınlarla beraber olması diğer erkeklerle rekabet duygusu yaratmakta ve estetik girişimlere yönelmektedirler (Akt. Altıntaş, 2015; www.on5yirmi5.com; www.webmd.com).

4. Beden İmgesi

Beden imgesi beden ve bedensel deneyimlerle ilgili algı, düşünce ve duygulardır (Cash, Pruzinsky ve Hartly, 1990). Beden imgesi ile bedenin gerçek durumu arasında belli bir tutarlılık olması, kişinin bedeniyle barışık olması ve ondan memnun olması kişinin olumlu beden imgesine sahip olduğunu göstermektedir. Ters durumda ise olumsuz beden imgesine işaret etmektedir. Beden imgesinin değiştirilmesi estetik cerrahi isteğinde önemli bir motivasyondur (Markey ve Markey, 2009; Sarwer ve Crerand, 2004). Beden imgesi açısından kadınların erkeklere göre daha olumsuz bir beden imgesine sahip oldukları belirlenmiştir. Bunun en önemli nedeni kadınlarda en çok aranan özelliğin güzellik ve çekicilik olmasıdır (Özmen, 2017).

Beden imgesinin psikolojik etkileri; algısal, gelişimsel ve sosyokültürel faktörlerden etkilanmektedir. Bu çerçevede estetik cerrahiye nasıl karar verildiğini Sarwer ve diğerleri (1998) bir model haline getirerek incelemiştir. Beden imgesi olumsuz olan hastalar bedenlerini gerçeğe uygun olmayacak şekilde algılamaktadırlar. Estetik cerrahi işlemlere karar verecek bir kişinin, beden görüntüsünün değerliliği ile beden görüntüsü değeri arasındaki etkileşim sonucu karar verilmektedir. Görünümleri benlik saygısına bağlı olmayan, ancak beden imgesi daha düşük bir

değerde olan kişiler estetik cerrahiye çok tercih etmemektedirler. Bireylerin beden imgesinden memnun olup olmadıklarına bakılmaksızın, benlik saygısına bağlı olan beden imgesinin değeri, cerrahi girişim için güdülenme oluşturmamaktadır. Oysa beden imgesi daha değerli kişilerin, estetik cerrahiye isteme olasılığı daha yüksek olabilir. Diğer taraftan hem beden imgesi yüksek hem de görünüşlerinden memnun olan kişiler de estetik cerrahi arayışında olabilir. Bu kişiler görünümelerini ve var olan olumlu bir benlik saygısını iyileştirmek isteyen kişilerdir (Sarwer vd., 1998).

Medya zamanla yaşantımızda büyük oranda yer almakta ve bize beden imajının nasıl olması gerektiğine dair birçok mesaj göndermektedir. Bu açıdan, insanlar kendilerinin güzelliğini; kültürün ideal güzelliğini temel alarak diğer bireylerin güzelliği ile karşılaştırırlar. Birinin gerçek görünüşü ile bir ideal (bir ünlünün, arkadaşın ya da kişisel idealin) arasında tutarsızlık beden imgesinde memnuniyetsizliğe neden olmaktadır. Bununla birlikte, beden imgesine daha fazla yatırım yapmak, estetik cerrahiye yönelik güdülenmede olumlu etkileri olmaktadır (Sarwer ve Crerand, 2004). Cerrahi işlemler beden imgesini olumlu yönde etkilemektedir. Estetik cerrahi, beden imgesindeki memnuniyetsizliği gidermek için bir baş etme stratejisi olarak değerlendirilmektedir. Estetik cerrahi girişiminden 6 ay sonra kadınların, beden imgelerini anlamlı derecede olumlu olarak daha yüksek derecelendirmeleri estetik cerrahi sonrasında kişilerin kendi görünümünden memnuniyetinin arttığına işaret etmektedir (van Soest vd., 2009). Cep telefonları ile çekilen Selfiler estetik ameliyatları artırmıştır.

5. Benlik saygısı

Benlik saygısı beden imajı ile doğrudan ilişkilidir. Beden imajındaki olumsuzluk, benlik saygısında azalmaya neden olabilmektedir (Okatan ve Şahin, 2010). Düşük benlik saygısının estetik cerrahi işlemlerine yönelten bir güdülenme olduğu aktarılmaktadır. Nitekim bu konuda yapılan bir çalışmada bireylerin kendileri çekici olarak değerlendirmeleri ile benlik saygısı arasında güçlü bir ilişki belirtilmektedir (Swami vd., (2009). Benlik saygısının %63.2 oranında cerrahi girişimde etkili olduğu saptanmıştır (Kalaaji vd., 2018). *Cerrahi uygulamalar* bireylere daha fazla özgüven verebilmekte ve bireyin kendini iyi hissetmesine katkıda bulunmaktadır. Risklerine bilmelerine rağmen özgüvenlerini artırdığı için bu işlemi istemektedirler (Adamson ve Sarcu, 2017; Ertan 2013; www.webmd.com). Hastalar cerrahi sonrası olumlu geri bildirimler beklemekte ve bu durum benlik saygısını artırmaktadır (Haas vd., 2008). van Soest ve diğerleri (2009) çalışmalarında; cerrahi işlem öncesi hastaları, herhangi bir cerrahi girişime başvurmamış kontrol grubu ile karşılaştırdıklarında cerrahiden sonra benlik saygısı üzerinde önemli ancak oldukça küçük bir etki bulunmuştur.

6. Beden Biçimsizlik Bozukluğu (BBB)

Beden Biçimsizlik Bozukluğu, bir kişinin gerçekte olmayan ama var olduğunu sandığı bir beden kusuru ile aşırı uğraşması ya da bir beden kusuru varsa bile bunu aşırı abartması durumudur. Bu uğraşı, önemli ölçüde huzursuzluğa ya da işlevsellikte bozulmaya yol açar (Ray vd., 2012). Cilt, yüz ve burun şikayeti en sık görülen alanlardır. BDB olan kişiler özellikle takıntılı biçimde kendilerini çirkin bulmaktadırlar ve beğenmedikleri görünümlerini değiştirebilmek için cerrahi kliniklerine tekrarlayan şekilde başvurabilmektedirler (Altıntaş, 2005). Dermatoloji veya cerrahi kliniklerine kozmetik tedavi için başvuran hastalarda beden dismorfik bozukluğu sıklığı genel toplumdan daha yüksektir. Bedenden memnuniyetsizlik cerrahi işlemler yapılmasını en iyi yordayıcı faktördür (Haas vd., 2008; Klassen vd., 2016; Markey ve Markey 2009). BDB tanısı

alan hastaların çoğu görünümünde beğenmedikleri alanları değiştirebilmek adına çoğunlukla plastik cerrahi, dermatoloji ya da kulak-burun-boğaz doktorlarına başvururlar.

Diğer taraftan BDB'nin toplumdaki sıklığı tam olarak ta bilinmemektedir (Altıntaş, 2015). Estetik cerrahi hastalarının %7-%15'ini BBB olan hastalar oluşturmaktadır. BBB'luğu olan hastalar estetik cerrahiyi herkes için büyümlü bir tedavi olarak görmektedirler (Crandall vd., 2006). Metcalfe ve diğerleri (2014), kozmetik amaçlı meme cerrahisine başvuranlarda BDB sıklığı yüksek olduğunu belirlemişlerdir (Akt. Altıntaş, 2015). BBB'ğu olan kişiler tarafından bildirilen tüm estetik işlemlerin %83'ünde herhangi bir değişiklik ya da BBB semptomlarında azalma görülmemiştir (Veale, 2000). Geriye dönük çalışmaların sonuçları; BBB tanısı alan hastaların yapılan estetik işlemlerin hayal kırıklığı yarattığını ve görünüşleri hakkındaki endişelerini azaltmadığını bildirmişlerdir (Wilson ve Aprey, 2004). Bu durum estetik cerrahinin genellikle BBB olan hastaları tatmin etmediğini ve bu nedenle bu hastalarda estetik ameliyatların uygun olmadığı ve BDB olan hastalarda kozmetik cerrahiden kaçınılması gerektiği dile getirilmektedir (Akt. Altıntaş, 2015). Bu nedenle estetik cerrahi işlemler yapılacak BBB tanısı konan hastaların belirlenmesinde daha iyi bir tarama yapılması gerekmektedir ve basit ölçeklerin kullanılması önerilmektedir. Vücut Biçimsizlik Bozukluğu Anketi ya da daha özgün bir tanı aracı olan Vücut Dismorfik Bozukluğu ölçeğini kullanmalarının basit ve etkili bir yol olabileceği aktarılmaktadır. Mulkens ve diğerleri (2015) yaptıkları çalışma sonucunda psikiyatrik değerlendirmenin kozmetik cerrahide standart olması gerektiğini vurgulamaktadır (Akt. Altıntaş, 2015; Klassen vd., 2016).

7. Yeme bozuklukları

Beden imgesi merkeze alındığında estetik müdahalelere başvuran kişilerin yeme bozuklukları (anoreksiya nervosa ve bulimia nervosa) tanısı daha sık aldıkları ortaya çıkmaktadır. Estetik müdahaleler yeme bozukluğuna neden ve sonuç olabilmektedir. Yağ aldırma ve karın germe ameliyatı yapılan kadınlarda yeme bozuklukları ortaya çıkabilmektedir. Hem yüz hem de bedensel uygulamalar gören anoreksiya ve bulimia tanısı alan kadınlarda cerrahinin yeme bozukluğu belirtilerinin şiddetlenmesine yol açtığı ortaya konmuştur (Willard vd., 1996). Birçok meme büyütme hastasının, beden-kütle indeksi normal veya normalin altına olmasına karşılık yeme bozukluğunun varlığını düşündürmüştür. Buna karşılık meme küçültme hastalarında yapılan bir çalışmada ameliyat sonrası yeme bozukluğu semptomlarında iyileşme olduğu ileri sürülmüştür. Meme büyütme işlemine başvuran kişilerin vücut ağırlığının düşük olduğu ve yeme bozukluğunun sıklıkla eşlik edebildiği, fiziksel egzersiz uygulayan kişilerin kozmetik cerrahi işlemlerine daha az başvurdukları belirlenmiştir (Akt. Altıntaş, 2015; Didier ve Sarwer, 2003; Sarwer vd., 2003).

8. Alay konusu olma

Çocukluk veya ergenlik döneminde görünüşleri hakkında alay konusu edilme yaşantısına sahip bireylerin estetik cerrahi işlemlere başvurmada bir etken olduğu dikkati çekmektedir ((Markey ve Markey, 2009; Haas vd., 2009). Alay edilme yaşantısı ve toplumsal kabul görme isteği bireyleri estetik cerrahi işlemlere yönelten bir güdülenme oluşturmaktadır. Daha önce estetik cerrahi geçirmiş kişilerin cerrahi müdahale istemeyen kişilere göre alay konusu olan bir yaşantıları olduğunu belirlemişlerdir (Sarwer ve Crandall, 2004). Bu bulgulara karşılık kozmetik cerrahiye başvurma ile alay edilme öyküsü arasında anlamlı ilişki olmadığına ilişkin çalışma bulguları da yer almaktadır (Altıntaş, 2015; Didier ve Sarwer, 2003).

Kamburoğlu ve Özgür (2007) yaptıkları çalışmada, estetik cerrahi işlemi gören ergenlerin çoğunun ameliyatlarının sonuçlarından memnun olduklarını ortaya koymuştur. Başkaları tarafından olumlu tepkiler aldıklarını ve ameliyatı arkadaşlarına önereceğini söylemişlerdir. Araştırma sonuçlarında, estetik cerrahinin ergenlik çağında genel yaşam kalitesini iyileştirdiği belirlenmiştir.

9. Yaş

Estetik girişimlerde bireyin içinde bulunduğu yaş bir güdülenme oluşturabilmektedir. Yapılan araştırmalarda kozmetik cerrahiye başvuran kişilerin genellikle 15-45 yaş aralığında olduğu ve karın germe işleminde kişilerin görece daha yaşlı iken, meme büyütme operasyonu yaptıranların daha genç yaşta oldukları belirlenmiştir (Akt. Altıntaş, 2015). Genital ameliyat yaptıranların meme ameliyatı yaptıranlardan daha büyük yaşta (ortalama 30.8 yaş) olduğu saptanmıştır (Kalaaji vd., 2018). Buna karşılık İsrailli kadınlarda meme büyütme girişiminde yaşın etkili olmadığı belirlenmiştir (Sherf vd., 2018). Ayrıca gençler daha yaşamalarının başlarında, kariyer, evlilik, iş gibi önemli yaşam olayları için güzel ve çekici görünmek ve pastadan pay almak istemektedirler (Adamson ve Sarcu, 2017).

10. Eğitim

Estetik müdahalelere başvurmada eğitimin belirleyici bir güdülenme olduğu saptanmıştır. Alan yazında bu konuda çok az çalışma bulunduğu belirtilmektedir. Bir araştırmada araştırmacılar, estetik cerrahi isteyen hastaların %73'ünün üniversite, %23'ünün lise eğitiminin olduğu belirlenmiştir. Yine aynı çalışmada, estetik kaygılarla cerrahiye başvuran hastaların kadın olduğu, 24 yaşında, üniversite mezunu ve orta sosyo ekonomik statüde oldukları aktarılmaktadır. Kadınların her zaman hayal ettikleri hayatı; örneğin, kariyer başlangıcı, evlenmeyi ve çocuk sahibi olmayı gerçekleştirmek için estetik cerrahi yaptırmak isteyecekleri olasılığı vurgulanmaktadır (Zahiroddin vd., 2007). Genital estetik cerrahi işlem yaptıran kadınların daha yüksek oranda üniversite ve lise mezunu olduğu ve gelir durumları ile daha çok bağlantılı olduğunu vurgulamışlardır (Kalaaji vd., 2018).

11. Yaşamdan memnuniyetsizlik

Yaşam kalitesi estetik müdahalelere başvurmada önemli bir güdülenme faktörüdür (Sarwer ve Crerand, 2004). Yaşam memnuniyetinin düşük olması estetik cerrahi işlemlere girişimde önemli bir yordayıcıdır (Furnham ve Levitas, 2012). Estetik cerrahi ile bireylerin yaşam kalitesinde iyileşme olduğu belirlenmiştir (Grossbart ve Sarwer, 2003). Aslında düşük yaşam doyumu ve benlik saygısı depresyonla ilişkili olabilir. Çoğu plastik cerrah, cerrahiden beklentiler konusunda hastaların umutlarının gerçekçi olmadığı ve bu durumun zamanla depresyonda artışa neden olabileceğini bilmektedir.

12. İntrapsişik çabalar

Hastaların görünüşleri ile ilgili belirtiler; bedensel ilgilerle yer değiştiren intrapsişik çatışmalar açısından kavramsallaştırılmıştır. Estetik operasyon beden görüntüsü operasyondur; bedene cerrahi girişimde bulunarak psikolojik gelişme meydana gelecektir. Bir bakıma, yaşamları üzerinde çok olumsuz bir etkisi olan görünüşlerinden memnun olmayan kişiler, plastik cerrahların, yaşadıkları zorluklarını, utançlarını ve acısını azaltacağına inanmakta ve ummaktadır (www.psychologytoday). Özellikle erkekler ve gençler bedenlerindeki yakınmalarını aşağılanma ve utanç duygularından dolayı bildirmek istemezler ya da bunları ruhsal bir sorun

olarak görmezler (Ray vd., 2012). ISAPS Başkanı Dr. Renato Saltz, kişilerin estetik ameliyatlara kendilerini daha iyi hissetmek için başvurduklarını bildirmektedir (www.surgery.org).

13. Kültür

Kültürün estetik cerrahi girişimi yaptırmak istemekte güdüleyici bir faktör olduğu belirlenmiştir. Her kültürde ideal görünüm ve güzellik yargısı farklılık gösterdiğinden estetik cerrahi girişimlere başvurma oranları da değişecektir. Çünkü güzelliğin. psikolojik ve evrimsel belirleyicileri bir kültür içinde ortaya çıkmaktadır (Sarver vd., 2004). Kültürel etkinin estetik cerrahi için önemli bir güdülenme kaynağı olduğunu araştıran az sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak, istatistikler Afrikalı Amerikalılar, Hispanikler ve Asya Amerikalılarda estetik cerrahi girişimlerinin sayısının arttığını göstermektedir. En fazla plastik işlemler Latin Amerikalılarda dikkati çekmektedir. Azınlık gruplar plastik cerrahiye daha fazla yönelmektedirler, ancak buna yönlirken etnik kimliklerine zarar vermeyecek türden girişimleri tercih etmektedirler (Wimalawansa vd., 2009).

14. Dini inanışlar

Dini inanışların, estetik cerrahi işlemlere başvurmada güdüleyici bir faktör olduğu ileri sürülmektedir (Furnham ve Levitas ,2012; Swami vd., 2009). Dini inanışları az olan kişiler bu tür girişimlerde daha fazla bulunmaktadırlar. Buna karşılık daha dindar kişiler, estetik değişimi, dini inançlarına doğrudan müdahale olarak algılama eğiliminde olabilmektedirler. Tek tanrılı dinlerde gerçek güzelliğin bireyin ruhunda yattığı görüşü savunulmaktadır. Müslümanlık ve Hristiyanlıkta bireyin fiziksel güzelliği vurgulanmamakta ve Müslümanlıkta güzelleşmek adına yapılan estetik ameliyatlara beden zarar verme olarak değerlendirilmekte ve onaylanmamaktadır (Furnham ve Levitas 2012). Dinsel inançların ve değerlerin estetik cerrahiye yönelik tutumlarıdaki rolünün daha fazla araştırılması gerekmektedir.

Sonuç olarak;

Estetik cerrahi müdahalelerine başvurmada, psikolojik, demografik ve sosyo-kültürel faktörlerin etkileşimi rol oynamaktadır. Özellikle hangi faktörlerin kişilerin estetik cerrahi girişiminde bulunmada güdüleyici rol oynadığını ayrıntılı olarak araştırmak gerekir: Estetik hastaların sahip olduğu güdülenme faktörlerinin daha iyi anlaşılması, sağlık hizmeti verenlerin bu hasta grupları için daha iyi hizmet vermesini sağlayacaktır. Cerrahlar, estetik cerrahinin olumlu etkilerini engelleyebilecek psikolojik sorunların rolünü atlamamalıdır. Cerrahlar, psikologlar ve psikiyatristler ile işbirliği içinde çalışarak, ameliyat öncesi ve sonrası hastalarının psikolojilerini değerlendirmelidirler. Bunun için hastalarla klinik görüşme yapılmalı, standart psikolojik testler kullanılmalı veya her ikisi birlikte uygulanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Altıntaş, E. (2015). Kozmetik Tedavi için Başvuran Hastalarda Beden Dismorfik Bozukluğu. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 24(3), 324. doi: 10.17827/aktd.77511
- Adamson, P., & Sarcu, D. (2017). Psychology of the Facelift Patient. Facial Plastic Surgery, 33(03), 252–259. doi: 10.1055/s-0037-1598071

- Cash, P., Pruzinsky, T., & Hartly, P. (1990). Body images. Development, deviance and change. The Guilford Press: New York. S.361.<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/erv.2400010112>
- Chopan, M., Sayadi, L., Clark, E. M., & Maguire, K. (2019). Plastic Surgery and Social Media. Plastic and Reconstructive Surgery, 143(4), 1259–1265. doi: 10.1097/prs.0000000000005445
- Crerand, C.E., Franklin, M.E., & Sarwer, D.B. (2006). Body dysmorphic disorder and cosmetic surgery. Plastic and Reconstructive Surgery, 118(7), 167e-180e. doi:10.1097/01.prs.0000242500.28431.24
- Crockett, R.J., Pruzinsky, T., & Persing, J.A. (2007). The influence of plastic surgery ‘reality TV’ on cosmetic surgery patient expectations and decision making. Plastic and Reconstructive Surgery, 120(1), 316-324. doi:10.1097/01.prs.0000264339.67451.71
- Didie, E., & Sarwer, D. (2003). Factors that influence the decision to undergo cosmetic breast augmentation surgery. Journal of Women’s Health, 12(3), 241-253. doi:10.1089/154099903321667582
- Ertan., C. (2013). Kültürel bir ifade aracı olarak dövme ve farklı toplumsal bağlamlardaki görünüşleri. Uluslararası katılımlı 7. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı. (Ed:M. Tuna) 189-199, Muğla.
- Furnham, A., & Levitas, J. (2012). Factors that motivate people to undergo cosmetic surgery. Canadian Journal of Plastic Surgery, 20(4), e47–e50. doi:10.4172/plastic-surgery.1000777
- Grossbart, T.A. & Sarwer, D.B. (2003). Psychosocial issues and their relevance to the cosmetic surgery patients. Journal of Medical Surgery, 22(2), 136-147. doi:10.1053/sder.2003.50013
- Haas, C.F., Champion, A., & Secor, D. (2008). Motivating factors for seeking cosmetic surgery: a synthesis of the literature. Plastic Surgery Nursing Journal, 28(4), 177-82. doi: 10.1097/PSN.0b013e31818ea832.
- Hong, H. R., Kim, S. H., Kim, J. H., & Jang, Y. J. (2015). Aesthetic Motivation of Geriatric Rhinoplasty The Surgical Outcome. Journal of Craniofacial Surgery, 26(6), 1936–1939. doi: 10.1097/scs.0000000000001927
- <https://www.psychologytoday.com/blog/sideways-view/201601/why-choose-cosmetic-surgery>. Erişim Tarihi: 21.02.2017.
- ISAPS 2017 Statistics (2017).<https://www.isaps.org/medical-professionals/isaps-global-statistics/>
- ISAPS Global Statistics (2018). https://www.isaps.org/wp-content/uploads/2019/03/ISAPS_2017_International_Study_Cosmetic_Procedures_NEW.pdf
- Kalaaji, A., Dreyer, S., Maric, I., Schnegg, J., & Jönsson, V. (2018). Female Cosmetic Genital Surgery: Patient Characteristics, Motivation, and Satisfaction. Aesthetic Surgery Journal, 39(12), 1455-1466. doi: 10.1093/asj/sjy309

- Kamburoğlu, H.O., & Özgür, F. (2007). Postoperative satisfaction and the patient's body image, life satisfaction, and self-esteem: A Retrospective study comparing adolescent girls and boys after cosmetic surgery. *Aesthetic Plastic Surgery*, 31, 739-745. doi: 10.1007/s00266-006-0133-5
- Klassen, A.F., Cano, S.J., Alderman, A., East, C., Badia, L., Baker, S.B., Robson, S., & Pusic, A.L. (2016). Self-report scales to measure expectations and appearance-related psychosocial distress in patients seeking cosmetic treatments. *Aesthetic Surgery Journal*, 36(9), 1068-1078. doi:10.1093/asj/sjw078
- Markey, C. N., & Markey, P.M. (2009). Correlates of young women's interest in obtaining cosmetic surgery. *Sex Roles*, 61(3-4), 158-66. doi:10.1007/s11199-009-9625-5
- Metcalfe, D. B., Duggal, C. S., Gabriel, A., Nahabedian, M. Y., Carlson, G. W., & Losken, A. (2014). Prevalence of Body Dysmorphic Disorder Among Patients Seeking Breast Reconstruction. *Aesthetic Surgery Journal*, 34(5), 733-737. doi: 10.1177/1090820x14531775
- Okatan, V., & Şahin, M. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 544-556.
- Özer, M., Mortimore, I., Jansma, E. P., & Mullender, M. G. (2018). Labiaplasty: motivation, techniques, and ethics. *Nature Reviews Urology*, 15(3), 175-189. doi: 10.1038/nrurol.2018.1
- Özmen, E. (2017). [http://psikoloji-psikiyatri.com/beden-imgesi/Erol Özmen](http://psikoloji-psikiyatri.com/beden-imgesi/Erol_Özmen). Erişim tarihi: 14.04.2017.
- Ray, P., Demirkol, M., & Tamam, L. (2012). Body Dysmorphic Disorder. *Current Approaches in Psychiatry*, 4(4), 547. doi: 10.5455/cap.20120432
- Sarwer, D.B., Wadden, T.A., Pertschuk, M.J., & Whitaker, L.A. (1998). The psychology of cosmetic surgery:a review and reconceptualization. *Clinical Psychology Review*, 18(1), 1-22. doi:10.1016/s0272-7358(97)00047-0
- Sarwer, D.B., & Crerand, C.E. (2004). Body image and cosmetic medical treatments. *Body Image*, 1(1), 99-111. doi:10.1016/S1740-1445(03)00003-2
- Sarwer, D. B., Crerand, C. E., & Didie, E. R. (2003). Body dysmorphic disorder in cosmetic surgery patients. *Facial Plastic Surgery*, 19(1), 7-18. doi:10.1055/s-2003-39137
- Sarwer, D., Magee, L., & Clark, V. (2004). Physical appearance and cosmetic medical treatments: Physiological and socio-cultural influences. *Journal of Cosmetic Dermatology*, 2(1), 29-39. doi:10.1111/j.1473-2130.2003.00003.
- Sherf, M., Wiser, I., Klein, D., & Heller, L. (2018). Motivational Factors in Women Seeking Augmentation Mammoplasty Across Different Age Groups: A Cross-Sectional Survey. *Aesthetic Plastic Surgery*, 42(4), 941-950. doi: 10.1007/s00266-018-1100-7
- Swami, V., Chamorro-Premuzic, T., Bridges, S., & Furnham, A. (2009). Acceptance of cosmetic surgery: Personality and individual difference predictors. *Body Image*, 6, 7-13. doi: 10.1016/j.bodyim.2008.09.004

- Şaylan, Z. <http://www.on5yirmi5.com/haber/saglik/yetiskin-sagligi/26140/niye-estetik-yaptiriyorlar.html>. Erişim tarihi:21.02.2017
- Timberlake, A. T., Wu, R. T., Cabrejo, R., Gabrick, K., & Persing, J. A. (2018). Harnessing Social Media to Advance Research in Plastic Surgery. *Plastic and Reconstructive Surgery*, 142(4), 1094–1100. doi: 10.1097/prs.0000000000004811
- The American Society for Aesthetic Plastic Surgery (2019). <https://www.surgery.org/sites/default/files/ASAPS-Stats2018-Top-5.pdf> (Erişim Tarihi: 16.10.2019)
- Veale, D. (2000). Outcome of cosmetic surgery and ‘DIY’ surgery in patients with body dysmorphic disorder. *Psychiatric Bulletin*, 24(6), 218-221. doi:10.1192/pb.24.6.218
- von Soest, T., Kvaalem, I.L., Roald, H.E., Skolleborg, K.C. (2009). The effects of cosmetic surgery on body image, self-esteem, and psychological problems. *Journal of Plastic, Reconstructive & Aesthetic Surgery*, 62(10), 1238-44. doi: 10.1016/j.bjps.2007.12.093.
- Willard, S. G., McDermott, B. E., & Woodhouse, L.M. (1996). Lipoplasty in the bulimic patient. *Plastic and Reconstructive Surgery*, 98(2), 276-278. doi:10.1097/00006534-199608000-00010
- Wilson, J. B., & Arpey, C. J. (2004). Body Dysmorphic Disorder: Suggestions for Detection and Treatment in a Surgical Dermatology Practice. *Dermatologic Surgery*, 30(11), 1391–1399. doi: 10.1111/j.1524-4725.2004.30433.x
- Wimalawansa, S., McKnight, A., & Bullocks, J.M. (2009). Socioeconomic impact of ethnic cosmetic surgery: Trends and potential financial impact the African American, Asian American, Latin American, and Middle Eastern Communities have on cosmetic surgery. *Seminars in Plastic Surgery*, 23(3), 159-162. doi: 10.1055/s-0029-1224793
- www.hurriyet.com.tr/kelebek/kadinlar-neden-estetik-yaptirir-15778543. Erişim Tarihi: 08.12.2019.
- www.on5yirmi5.com/saglik/kisisel-bakim/dogumdan-sonra-guzellesme-sirlari/ Erişim Tarihi: 08.12.2019.
- www.webmd.com/beauty/choosing-cosmetic-surgery. Choosing Cosmetic Surgery: Reasons, Expectations, Benefits, and Risks. Erişim Tarihi: 21.02.2017.
- Zahiroddin, A.R., Shafiee-Kandjani, A.R., & Khalighi-Sigaroodi, E. (2007). Do mental health and self-concept associate with rhinoplasty requests? *Journal of Plastic, Reconstructive & Aesthetic Surgery*, 61(9), 1100-1103. doi:10.1016/j.bjps.2007.07.017